

กลไกการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน ด้วยชุมชนเป็นฐาน สำหรับผู้สูงอายุ
ที่มีรายได้น้อย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและเทศบาลเมืองลาดสวาย
MECHANISM AND COMMUNITY-BASED MANAGEMENT FOR LOW-INCOME
ELDERLY DAY SERVICE CENTERS: A CASE STUDY OF ROI ET
AND LADSAWAI MUNICIPALITIES

อรทัย พงษ์แก้ว¹, จินพิชญ์สา สาทิยามาส², สัญชัย สันติเวส³, วิรุจน์ สมโสภณ⁴, ชุมเขต แสงเจริญ^{4,*}
Orathai Pongkaew¹, Jinpichcha Sathiyamart², Sanchai Santiwet³, Viruj Somsophon⁴
and Choomket Sawangjaroen^{4,*}

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ² คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁴ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ Faculty of Nursing, Roi Et Rajabhat University, ² Faculty of Nursing, Thammasat University

³ Faculty of Architecture, Khon Kaen University

⁴ Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University

Received: 24 October 2025

Revised: 22 December 2025

Accepted: 23 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน (Day Service Center) ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่มีรายได้น้อย โดยใช้แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลและการบริหารจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกรอบการวิจัย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการประยุกต์ร่วมกับการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุและคนพิการที่มีรายได้น้อยจำนวน 525 คน ในพื้นที่นำร่อง 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองลาดสวาย จังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและรายการตรวจสอบ

* Corresponding author: ชุมเขต แสงเจริญ

Email: choomket@gmail.com

สภาพกายภาพเพื่อการอยู่อาศัยและการใช้ชีวิตประจำวัน (บพท.01) และรายการตรวจสอบความพร้อมของอาคารสาธารณะสำหรับการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน (บพท.02) ซึ่งพัฒนาภายใต้การสนับสนุนของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการจำแนกตามบริบทพื้นที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภาวะเปราะบางซับซ้อนในระดับสูง โดยร้อยละ 73 มีโรคเรื้อรัง และร้อยละ 60.57 เคยประสบเหตุพลัดตกหกล้มในที่อยู่อาศัย ซึ่งสัมพันธ์กับความไม่สอดคล้องทางสรีรวิทยาและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความต้องการกิจกรรมในศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันมุ่งเน้นการบูรณาการมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมอย่างเป็นองค์รวม ผลลัพธ์สำคัญของการวิจัยคือการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย (1) กลไกการมีส่วนร่วมของภาคชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่ (2) การใช้เครื่องมือ บพท. เป็นฐานในการประเมินความพร้อมและการตัดสินใจจัดตั้งศูนย์ (3) ระบบการบริหารจัดการกิจกรรมที่บูรณาการมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม และ (4) การสนับสนุนงบประมาณแบบผสมผสานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบายและการพัฒนาศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันให้มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

คำสำคัญ: ศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน, การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล, ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย, การบริหารจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

This research aimed to examine demands and to develop systems and management mechanisms for Day Service Centers appropriate for low-income communities, using Universal Design and community-based management as the

core conceptual frameworks. An applied action research approach combined with mixed methods was employed. Data were collected from a total of 525 low-income elderly persons and persons with disabilities in two pilot areas: Roi Et Municipality, Roi Et Province, and Ladsawai Municipality, Pathum Thani Province. Research instruments consisted of a questionnaire and a set of assessment checklists (BPT-01 and BPT-02), developed under the support of the Program Management Unit on Area-Based Development (PMU, Thailand) and validated by experts. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through area-based analysis to reflect contextual differences between study sites. The findings revealed a high level of compounded vulnerability among the participants: 73% had chronic diseases, and 60.57% had experienced falls at home, which were associated with anthropometric mismatch and unsafe physical environments. The demand for Day Service activities emphasized an integrated approach encompassing health, economic empowerment, and socio-cultural dimensions. The key outcome of this research was the synthesis of a community-based management model for Day Service Centers, comprising (1) participatory mechanisms involving community members and local stakeholders, (2) the application of PMU-supported assessment tools as an evidence-based foundation for facility readiness assessment and center establishment decisions, (3) an integrated activity management system addressing health, economic, and socio-cultural dimensions, and (4) hybrid funding support from local administrative organizations. This model provides empirical evidence to support policy decision-making and contributes to the sustainable development of context-sensitive Day Service Centers in low-income communities.

Keywords: Day Service Center, Universal Design, Low-Income Elderly, Community-Based Management

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์และมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอนาคตอันใกล้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวได้สร้างความท้าทายเชิงโครงสร้างต่อระบบสวัสดิการสังคม การสาธารณสุข และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่เผชิญกับภาวะเปราะบางซ้ำซ้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และความมั่นคงในการอยู่อาศัย (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564; World Health Organization, 2022)

งานวิจัยและรายงานเชิงนโยบายที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยตามวัย ประกอบกับการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะการพลัดตกหกล้มในที่อยู่อาศัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบครัว และระบบสาธารณสุขโดยรวม (World Health Organization, 2022) แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลจึงถูกเสนอเป็นกรอบสำคัญในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อเพิ่มความปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ งานศึกษาก่อนหน้าที่ดำเนินการในบริบทประเทศไทยได้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชนรายได้น้อยยังคงมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยและการเข้าถึงอย่างมีนัยสำคัญ (ชุมเขต แสงวงเจริญ และคณะ, 2565)

ในบริบทของครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือภาวะความโดดเดี่ยวทางสังคมและการขาดผู้ดูแลในช่วงเวลากลางวัน เนื่องจากสมาชิกในครอบครัววัยแรงงานจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องใช้ชีวิตตามลำพังเป็นเวลานาน ซึ่งสัมพันธ์กับความเสี่ยงด้านสุขภาพจิตและการเสื่อมถอยของสมรรถนะทางกายและสังคม (จันทร์เพ็ญ แสนกล้า, 2562; กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) จากการศึกษาภาคสนามในระดับพื้นที่ พบว่าศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการลดช่องว่างดังกล่าวได้ หากมีการออกแบบระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน (ชุมเขต แสงวงเจริญ และคณะ, 2568)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการออกแบบสภาพแวดล้อมหรือรูปแบบกิจกรรมภายในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเป็นหลัก ขณะที่มิติด้านระบบและกลไกการบริหารจัดการ โดยเฉพาะรูปแบบที่ใช้ชุมชนเป็นฐานและการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงข้อมูล

ความต้องการของผู้สูงอายุ เครื่องมือประเมินความพร้อมของสถานที่ และกระบวนการตัดสินใจ
เชิงนโยบายเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการ ลักษณะการใช้บริการ และปัจจัยเชิงบริบทของการจัดตั้ง
ศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองและชุมชนเมืองขยาย
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันโดยใช้
ชุมชนเป็นฐาน โดยบูรณาการข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุ เครื่องมือประเมินความพร้อม
ของสถานที่ และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการและกลไกการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน
(Day Service) สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดแบบบูรณาการ โดยยึด
ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์ และพิจารณาปัจจัยด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ
และการจัดการควบคู่กันในเชิงระบบ

กรอบแนวคิดหลักของการวิจัยประกอบด้วย (1) หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล
(Universal Design) ซึ่งใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ของที่อยู่อาศัยและอาคารสาธารณะที่ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม
(World Health Organization, 2022; กฤตภัทร ธิปาบุตร, 2564) และ (2) แนวคิดการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบบูรณาการ 5 มิติ ซึ่งใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความต้องการ
กิจกรรมและบริการของศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันให้ครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม
สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564)

ในเชิงโครงสร้าง กรอบแนวคิดการวิจัยเริ่มต้นจาก ปัจจัยนำเข้าเชิงปัญหา (Problem-
based Inputs) ซึ่งสะท้อนภาวะความเปราะบางซ้ำซ้อนของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำในพื้นที่
ศึกษา ได้แก่ ความไม่ปลอดภัยของที่อยู่อาศัย ภาวะโรคเรื้อรังในสัดส่วนสูง ภาวะความพิการ
และความโดดเดี่ยวทางสังคมในช่วงเวลากลางวัน ปัจจัยเหล่านี้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับบริบท
เชิงพื้นที่ ที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนเมืองดั้งเดิมและชุมชนเมืองขยาย

จากนั้น งานวิจัยพัฒนารอบ กระบวนการ (Process) ผ่านการใช้เครื่องมือเชิงประจักษ์
ได้แก่ แบบประเมินความปลอดภัยที่อยู่อาศัย (บพท.01) และแบบประเมินความพร้อมของ

อาคารสาธารณะสำหรับศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน (บพท.02) ควบคู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรม บริการ และกลไกการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ผลลัพธ์ของกรอบแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่ ผลลัพธ์เชิงระบบ (Outcomes) ได้แก่ รูปแบบศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่ และกลไกการบริหารจัดการแบบใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระยะยาว

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว งานวิจัยตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบและสังเคราะห์ผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความต้องการรูปแบบกิจกรรมและบริการของศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามบริบทเชิงพื้นที่และลักษณะชุมชน

สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันโดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสนับสนุนงบประมาณและการประสานงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความยั่งยืนและประสิทธิภาพของการดำเนินงานศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดดังกล่าวสรุปแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการประยุกต์ (Action Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อศึกษาความต้องการและพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในบริบทชุมชนเมืองและชุมชนเมืองขยาย การออกแบบกระบวนการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสองข้อ และดำเนินการเป็นลำดับขั้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนา และการสังเคราะห์รูปแบบอย่างเป็นระบบ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่เป้าหมาย 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองลาดสวาย จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีบริบททางกายภาพ สังคม และโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกัน การคัดเลือกพื้นที่ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความหลากหลายของบริบทการจัดการบริการในเขตชุมชนเมืองและชุมชนเมืองขยาย

ประชากรของการวิจัยคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นกลุ่มผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป และคนพิการที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความต้องการด้านการดูแลและการเข้าถึงบริการในชีวิตประจำวันอย่างเร่งด่วน ประชากรกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสองพื้นที่มีจำนวนประมาณ 13,750 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 389 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดร้อยละ 52.68 (205 ชุด) และเทศบาลเมืองลาดสวายร้อยละ 47.32 (184 ชุด) ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจริงรวมทั้งสิ้น 525 ชุด คิดเป็นร้อยละ 134.96 ของเป้าหมายขั้นต่ำ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ประกอบด้วย

1) บพท.01 (Safe Homes for All Checklist) เป็นแบบสอบถามและแบบสำรวจสภาพกายภาพเพื่อการวิจัย ครอบคลุมข้อมูลทั่วไป ภาวะสุขภาพ ความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ลักษณะกิจกรรม และการประเมินสภาพที่อยู่อาศัยเบื้องต้นของผู้สูงอายุ และคนพิการ

2) บพท.02 (Daytime Elderly Care Facility Preparation Survey) เป็นรายการตรวจสอบความพร้อมของอาคารสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน อ้างอิงตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการ พฤติกรรม และกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

4) การประชุมกลุ่มย่อยและเวทีประชาคม (Focus Group and Community Meeting) ใช้เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตพื้นที่ วิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ และวิพากษ์แนวความคิดการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันในระดับพื้นที่

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยทั้งหมดผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพเพื่อรับรองความน่าเชื่อถือ โดยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านงานวิจัย สภาพแวดล้อม และประชากรกลุ่มเปราะบาง จำนวน 5 ท่าน ใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.50

ผลการประเมินพบว่าข้อคำถามที่ 21.(ค) และ 22.(ข) ในแบบ บพท.01 มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ (0.40) จึงถูกตัดออกและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Test) โดยทดลองใช้ บพท.01 จำนวน 3 หลัง และ บพท.02 จำนวน 3 แห่ง ในพื้นที่เทศบาลเมืองลาดสวาย เพื่อทดสอบความชัดเจนของคำถาม ความยาวของแบบสอบถาม และลำดับคำถามก่อนการเก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1) การสร้างมาตรฐานการเก็บข้อมูล โดยจัดอบรมผู้ช่วยวิจัย รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้การใช้เครื่องมือและกระบวนการเก็บข้อมูลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการเก็บแบบสอบถามเชิงปริมาณด้วย บพท.01 จำนวน 525 ชุด และการสำรวจเชิงประเมินอาคารสาธารณะด้วย บพท.02 ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยในพื้นที่ศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางแบบผสมผสานเพื่อรองรับความแตกต่างเชิงโครงสร้างประชากรระหว่างสองพื้นที่ศึกษา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และร้อยละ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยวิเคราะห์โดยการจำแนกประเด็นตามรายพื้นที่ (Analysis by Area) ระหว่างเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและเทศบาลเมืองลาดสวาย นอกจากนี้ การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างสองพื้นที่ซึ่งมีขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน (ร้อยเอ็ด 310 คน และลาดสวาย 215 คน) ใช้วิธีการเปรียบเทียบด้วยค่าร้อยละเทียบกับฐานประชากรของแต่ละพื้นที่ เพื่อลดความเสี่ยงจากความคลาดเคลื่อนเชิงนิเวศน์ (Ecological Fallacy) และความเอนเอียงจากการรวมข้อมูล (Aggregation Bias) ที่อาจนำไปสู่การตีความผลการวิจัยที่คลาดเคลื่อน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุและคนพิการที่มีรายได้น้อยจำนวนรวม 525 คน ในพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองลาดสวาย จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิเคราะห์จำแนกตามรายพื้นที่ (Analysis by Area) เพื่อสะท้อนความแตกต่างเชิงบริบทของชุมชนเมืองดั้งเดิมและชุมชนเมืองขยาย ผลการวิจัยที่สำคัญซึ่งตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. สถานะความเปราะบางและลักษณะทางสรีรวิทยาของผู้สูงอายุ

ผลการสำรวจพบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีภาวะเปราะบางซ้ำซ้อนในระดับสูง โดยร้อยละ 73 มีโรคประจำตัวเรื้อรัง (NCDs) โรคที่พบมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 44.50) และโรคเบาหวาน (ร้อยละ 21.40) นอกจากนี้ ยังพบผู้มีความพิการคิดเป็น

ร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายเป็นประเภทที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 53.77)

ปัญหาการพลัดตกหกล้มภายในที่อยู่อาศัยพบในสัดส่วนสูง โดยร้อยละ 60.57 ของผู้ตอบแบบสอบถามเคยประสบเหตุการณ์ดังกล่าว การวิเคราะห์ตำแหน่งที่เกิดอุบัติเหตุพบว่าจุดเสี่ยงหลักอยู่ที่บริเวณหน้าบ้าน ห้องน้ำ และโถงภายในบ้าน ซึ่งรวมกันคิดเป็นร้อยละ 81.55 ของเหตุการณ์ทั้งหมด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตำแหน่งที่ผู้สูงอายุเคยมีประสบการณ์พลัดตกหกล้มในบ้าน (ภาพรวม 525 คน)

ตำแหน่งเกิดเหตุ	จำนวนกรณี (รวม)	ร้อยละของเหตุการณ์ทั้งหมด
บริเวณหน้าบ้าน	109	40.22%
ห้องน้ำ	77	28.41%
โถงในบ้าน	35	12.92%
ห้องนอน	15	5.54%
รวม (3 อันดับแรก)	221	81.55%

ที่มา: ชุมเขต แสงวงเจริญ และคณะ (2568)

เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ พบว่าเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีสัดส่วนการหกล้มสูงกว่าลาดสวาย (ร้อยละ 65.81 และร้อยละ 53.02 ตามลำดับ) และมีแนวโน้มการเกิดเหตุซ้ำมากกว่า

ในมิติทางสรีรวิทยา พบว่าค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยมของความสูงผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 150 เซนติเมตร ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานที่ใช้ในการออกแบบทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของการปรับองค์ประกอบการออกแบบที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับผู้ใช้งานจริง โดยเฉพาะการปรับลดความสูงของเคาน์เตอร์ครัวให้อยู่ในช่วง 75-80 เซนติเมตร และการลดความสูงของลูกตั้งบันไดให้อยู่ที่ไม่เกิน 15 เซนติเมตร

2. ความต้องการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันและรูปแบบการจัดการ

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า ความต้องการกิจกรรมในศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันมุ่งเน้นการบูรณาการครบทั้งสามมิติ ได้แก่ มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจหรือทักษะ และมิติสังคมหรือวัฒนธรรม โดยมีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่อย่างชัดเจน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความต้องการกิจกรรมหลักในศูนย์ Day Service ตามบริบทพื้นที่

มิติความต้องการ	เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (ชุมชนดั้งเดิม)	เทศบาลเมืองลาดสวาย (เมืองขยาย)
สุขภาพ	เน้นเชิงรุก ตรวจสอบสุขภาพประจำปี/ ประจำเดือน, การใช้สมุนไพร พื้นบ้าน	เน้นเชิงป้องกัน กายบริหาร, โยคะ, เต้นลีลาศ, การฟื้นฟูสมรรถภาพ ป้องกันการหกล้ม
เศรษฐกิจ/ทักษะ	เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนา ผลิตภัณฑ์ (ยาหม่อง, สมุนไพร), งานหัตถกรรม, การจัดร้านค้าชุมชน	เน้นทักษะดิจิทัล ฝึกใช้ Line/ Facebook/TikTok, การตลาด ออนไลน์, การสร้างอาชีพเสริม
สังคม/วัฒนธรรม	เน้นอัตลักษณ์ชุมชน รำวงย้อนยุค, ฟ้อนรำ, ทำบุญตักบาตร, กิจกรรม ร่วมกับโรงเรียน	เน้นสนทนาการร่วมสมัย ห้องคารา โอเกะ, การเล่น TikTok, การทำ อาหาร และรับประทานอาหารร่วมกัน

ที่มา: ชุมเขต แสงเจริญ และคณะ (2568)

นอกจากนี้ ในมิติที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 95.19 แสดงความต้องการรูปแบบที่พักอาศัยประเภท บ้านเดี่ยวชั้นเดียว เพื่อกำจัดความเสี่ยงจากการใช้บันได ซึ่งเป็นไปตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่มเติมยังเน้นไปที่พื้นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น พื้นที่นั่งเล่นกับสมาชิกในบ้าน (ร้อยละ 30.21) และพื้นที่พักผ่อนส่วนตัว (ร้อยละ 24.56)

2.1 อุปสรรคด้านกรรมสิทธิ์และความมั่นคง อุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยคือ ความไม่มั่นคงในการถือครองกรรมสิทธิ์. โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีสถานะมิได้ถือครองกรรมสิทธิ์บ้านของตนเอง. มีผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เพียง ร้อยละ 49.71 ซึ่งสร้างความซับซ้อนและเป็นข้อจำกัดต่อการลงทุนปรับปรุงซ่อมแซมบ้าน ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากลไกการช่วยเหลือจึงไม่สามารถมุ่งเป้าไปที่ผู้สูงอายุเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องออกแบบกระบวนการที่สร้างความเข้าใจและดึงการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปรับปรุงบ้านสามารถเกิดขึ้นได้จริง

2.2 การพัฒนาต้นแบบทางกายภาพเพื่อตอบสนองต่อปัญหาความเปราะบาง
การพัฒนา รูปแบบที่อยู่อาศัย ถือเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน เนื่องจากเป็นส่วนแรกของ ระบบการดูแลผู้สูงอายุ (ก่อนศูนย์ Day Service) ที่ต้องกำจัดความเสี่ยงด้านกายภาพ (ปัญหาหกล้ม

ร้อยละ 60.57) ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงได้พัฒนาแบบบ้านต้นแบบ 2 รูปแบบ เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของบริบทและสรีรวิทยา (150 ซม.) ของผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ซึ่งถือเป็นการตอบสนอง "รูปแบบ" ที่ถูกต้องของปัญหา

- เอื้อนผู้เฒ่า (ผู้เท่าเทียม) (ร้อยเอ็ด) มีแนวคิดหลักคือการนำ "ชานบ้าน" มาตีความใหม่เป็นพื้นที่กึ่งภายนอกขนาดใหญ่ เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมตามวิถีอีสาน โดยเน้นการแก้ไขปัญหา "การหกล้มซ้ำ" และความเสื่อมโทรมทางโครงสร้างของบ้านดั้งเดิม.

- บ้านลาด (สวาย) (ลาดสวาย) มุ่งเน้นการใช้ "ทางลาด" เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบ เพื่อกำจัดพื้นต่างระดับและบันได ตอบโจทย์การหกล้มและความต้องการความปลอดภัยสูงสุด รวมถึงตอบสนองความต้องการความมั่นคงปลอดภัยเชิงโครงสร้างอย่างรู้บ้าน ซึ่งเป็นความต้องการเร่งด่วนอันดับแรกของพื้นที่นี้

3. ผลการประเมินความพร้อมศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน

ผลการประเมินอาคารสาธารณะด้วยเครื่องมือ บพท.02 แสดงให้เห็นความแตกต่างด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานระหว่างพื้นที่ โดยอาคารศูนย์การแพทย์เทศบาลเมืองลาดสวายมีความพร้อมสูงและผ่านเกณฑ์การประเมินในทุกหมวดสำคัญ ขณะที่อาคารในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดยังไม่ผ่านเกณฑ์และจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินอาคารสาธารณะด้วย บพท.02 (คะแนนรวมเทียบกับ 123 คะแนนเต็ม)

อาคารเป้าหมาย	พื้นที่	คะแนน	ร้อยละ	สถานะ
อาคารศูนย์การแพทย์	ลาดสวาย	81	65.85	ผ่านเกณฑ์ (มีความพร้อมสูง)
อาคารที่ทำการเทศบาล	ลาดสวาย	64	52.03	ผ่านเกณฑ์ (ปรับปรุงห้องน้ำ)
อาคารศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัย	ร้อยเอ็ด	29	23.58	ไม่ผ่านเกณฑ์
อาคารเอนกประสงค์	ร้อยเอ็ด	14	11.38	ไม่ผ่านเกณฑ์ (ปรับปรุงด่วน)

ที่มา: ชุมเขต แสวงเจริญ และคณะ (2568)

ข้อค้นพบนี้สนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายของ อปท. ในการเลือกอาคารที่มีศักยภาพสูงสุด (ศูนย์การแพทย์ลาดสวาย) เพื่อเริ่มต้นการจัดตั้งศูนย์ Day Service ในทางกลับกัน สำหรับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การดำเนินการต้องเริ่มต้นจากการลงทุนปรับปรุงอาคาร

เอนกประสงค์อย่างเร่งด่วนในทุกหมวดสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน Universal Design และกฎหมายที่เกี่ยวข้องก่อนการเปิดให้บริการ. การใช้เครื่องมือ บท.02 นี้ ถือเป็นกลไกสำคัญในการตัดสินใจเชิงประจักษ์ เพื่อให้การพัฒนาศูนย์ Day Service ในแต่ละพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การออกแบบและการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน (Day Service) สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยไม่สามารถใช้แนวทางเดียวกันได้ในทุกพื้นที่ ความแตกต่างเชิงบริบทของชุมชนส่งผลโดยตรงต่อทั้งลักษณะกิจกรรม รูปแบบการใช้พื้นที่ และกลไกการบริหารจัดการที่เหมาะสม ซึ่งประเด็นดังกล่าวนำไปสู่การอภิปรายผลในมิติต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. บทบาทของศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันต่อการลดความโดดเดี่ยวและการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยจำนวนหนึ่งมีข้อจำกัดในการออกจากที่พักอาศัยและการมีส่วนร่วมทางสังคมในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของภาวะความโดดเดี่ยวทางสังคม การอภิปรายผลในมิตินี้ชี้ให้เห็นว่าศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันมีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เอื้อต่อการพบปะ การทำกิจกรรมร่วมกัน และการฟื้นฟูบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาความต้องการกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ เศรษฐกิจหรือทักษะ และมิติสังคมวัฒนธรรม พบว่าศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันสามารถตอบโจทย์คุณภาพชีวิตในลักษณะบูรณาการ มากกว่าการเป็นเพียงสถานที่ให้บริการด้านสุขภาพเพียงมิติเดียว การอภิปรายผลในประเด็นนี้สนับสนุนแนวคิดว่ารูปแบบ Day Service มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่ยังมีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิต และสามารถทำหน้าที่เชิงป้องกันเพื่อลดความเสี่ยงของการเข้าสู่ภาวะพึ่งพิงในระยะยาว

2. การออกแบบเพื่อคนทั้งมวลบนฐานข้อมูลสรีรวิทยาเฉพาะกลุ่ม

ข้อค้นพบด้านสรีรวิทยาของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างลักษณะทางกายภาพของผู้ใช้งานจริงกับมาตรฐานการออกแบบทั่วไป การอภิปรายผลในมิตินี้สะท้อนว่า การออกแบบและปรับปรุงที่อยู่อาศัยโดยไม่คำนึงถึงข้อมูลสรีรวิทยาเฉพาะ

กลุ่มอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและการสูญเสียความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การพัฒนาแบบบ้านต้นแบบตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลจึงเป็นการแปลงข้อมูลเชิงประจักษ์ไปสู่การแก้ไขเชิงกายภาพอย่างเป็นรูปธรรม และชี้ให้เห็นว่าการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่อยู่อาศัยควรถูกมองเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบบการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งควรดำเนินการควบคู่หรือก่อนการพัฒนาบริการทางสังคมรูปแบบอื่น

3. ความแตกต่างเชิงบริบทกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความต้องการกิจกรรม รูปแบบการใช้พื้นที่ และระดับความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ศึกษา การอภิปรายผลในมิตินี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันไม่สามารถใช้แนวทางเดียวกันในทุกพื้นที่ได้

บริบทของชุมชนเมืองดั้งเดิมมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกชุมชนเพื่อรองรับความเปราะบางด้านสุขภาพ ขณะที่บริบทของชุมชนเมืองขยายให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่และการพัฒนาทักษะร่วมสมัย การอภิปรายผลในประเด็นนี้เน้นย้ำว่าการตัดสินใจเชิงระบบจำเป็นต้องตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์รายพื้นที่และกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับท้องถิ่น

4. การสร้างความยั่งยืนผ่านกลไกการบริหารจัดการแบบใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันที่มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย คือการบริหารจัดการแบบใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนหลัก โมเดลดังกล่าวช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการจัดจ้างบุคลากร และเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในการดำเนินงานของศูนย์

บทบาทของชุมชนปรากฏอย่างชัดเจนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และเครือข่ายในพื้นที่ในการร่วมบริหารจัดการกิจกรรมและการใช้พื้นที่ในลักษณะหมุนเวียน ซึ่งเอื้อต่อความต่อเนื่องของการดำเนินงานมากกว่าการพึ่งพาคณาจารย์เฉพาะกลุ่ม ขณะเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานกลางด้านการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอยังเอื้อให้เกิดวงจรการเรียนรู้ และการปรับปรุงการดำเนินงานบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ช่วยให้ศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน สามารถปรับตัวตามบริบทและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความยั่งยืนในเชิงระบบ และเป็นฐานเชิงแนวคิดของข้อเสนอแนะ ในลำดับถัดไป กลไกดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงรูปแบบการจัดการในระดับพื้นที่เท่านั้น แต่ยัง สะท้อนแนวทางเชิงระบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบเชิงนโยบายสำหรับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทอื่นที่มีลักษณะความเปราะบางใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบและการอภิปรายผลดังกล่าว งานวิจัยนี้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันให้เกิดความยั่งยืนใน บริบทของชุมชนที่มีรายได้น้อย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำเครื่องมือมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการ ประเมินความปลอดภัยของที่อยู่อาศัยและความพร้อมของอาคารสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสนับสนุนการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา

1.2 การออกแบบและปรับปรุงที่อยู่อาศัยควรอ้างอิงข้อมูลสถิติวิทยาของผู้ใช้งาน จริงในพื้นที่ และมุ่งลดองค์ประกอบที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ

1.3 การดำเนินงานของศูนย์กิจกรรมตอนกลางวันควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะผสมผสานจากหลายแหล่ง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและความมั่นคงในการ ดำเนินงานระยะยาว

1.4 ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการดูแลผู้สูงอายุภายใต้แนวคิดการ ออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงติดตามผลในระยะยาวเพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และการเปลี่ยนแปลงระดับการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ

2.2 ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการบูรณาการเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เพื่อเสริมการดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง

2.3 ควรขยายการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและต้นแบบที่พัฒนาขึ้นไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อประเมินศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “ความต้องการศูนย์กิจกรรมตอนกลางวัน (Day Service) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสำหรับชุมชนที่มีรายได้น้อย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองลาดสวาย” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยหลักเรื่อง “การพัฒนาคลังและระบบการจัดการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่สอดคล้องกับบริบทของเมืองหรือชุมชนเพื่อทุกคน” ภายใต้สัญญาเลขที่ A13F670206 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ในฐานะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการวิจัย

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเทศบาลเมืองลาดสวาย จังหวัดปทุมธานี และเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในฐานะพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดี ความสำเร็จของงานวิจัยฉบับนี้เกิดจากความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภัทร ธิปาบุตร. (2564). **การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในต่างประเทศและประเทศไทย**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). **คู่มือการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จันทร์เพ็ญ แสนกล้า. (2562). การดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย: ความท้าทายและโอกาส. **วารสารการพัฒนาชุมชนและสังคม**, 45(3), 100–115.
- ชุมเขต แสวงเจริญ, จินพิชญ์ชา สาธิยมาส, สัญชัย สันติเวส, วิรุจน์ สมโสภณ, และ อรทัย พงษ์แก้ว. (2568). รายงานฉบับสมบูรณ์ สัญญาเลขที่ A13F670206: การพัฒนา กลไกและระบบการจัดการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่สอดคล้องกับ บริบทของเมืองหรือชุมชนเพื่อทุกคน. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุมเขต แสวงเจริญ, สุมาลี จินดาพล, และ กัตัญญ หอสูติสิมา. (2565). รายงานการวิจัยและ นวัตกรรมฉบับสมบูรณ์ โครงการออกแบบปรับปรุงบ้านที่มีความเสื่อมโทรมมาก สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมิติที่ ครอบคลุม**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม. (2564). **รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2563**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- World Health Organization. (2022). **Housing and health guidelines: Age-friendly housing interventions**. Geneva: World Health Organization.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. 3rd ed. Harper and Row.